

ศาสตราเลขบง: วัฒนธรรมทงวรรณศิลป์ พัฒนาการ และควมสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร

นายสนติ ภัคคีคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SASTRA LBAENG: LITERARY TRADITION, DEVELOPMENT
AND ITS RELATIONSHIP WITH KHMER CULTURE

Mr. Santi Pakdeekam

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

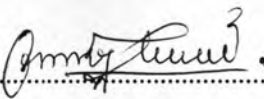
500427

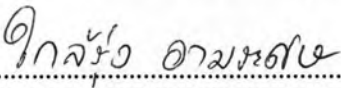
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศาสตราเลขง: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการ และความสัมพันธ์ กับวัฒนธรรมเขมร
โดย	นายสานติ ภัคดีคำ
สาขาวิชา	วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. ไกล่รุ่ง อามระดิษ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

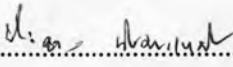

..... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

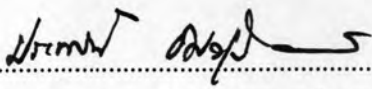
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

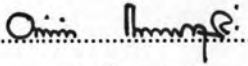

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เลกิงวิทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. ไกล่รุ่ง อามระดิษ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัสววิรุฬหการ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล)

สารคดี ถักตีคำ : ศาสตราเลบง: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการ และความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม
เขมร. (SASTRA LBAENG: LITERARY TRADITION, DEVELOPMENT AND ITS RELATIONSHIP
WITH KHMER CULTURE) อ. ที่ปรึกษา : อ.ดร.โกสัษฐัง อามระดิษ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.ดร.ตรีศิลป์
บุญขจร 629 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของศาสดราเลบงในฐานะประเภทวรรณกรรม
(Genre) วิเคราะห์ศาสดราเลบงในด้านต้นตอลักษณะ รูปแบบ เนื้อหา และขนบวรรณศิลป์ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ
ศาสดราเลบงกับวัฒนธรรมเขมร

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศาสดราเลบงเป็นวรรณกรรมเขมรประเภทหนึ่งที่มีงให้ควมบันเทิงควบคู่กับการสั่งสอน
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เริ่มแต่งในพุทธศตวรรษที่ 23 ถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ยุคแรกมีการเผยแพร่โดยการสวดเป็นทำนอง
และนำมาใช้เป็นตำราเรียนในวัด ต่อมาจึงมีการนำมาชำระจัดพิมพ์เผยแพร่ ศาสดราเลบงจัดแบ่งตามที่มาของเรื่องได้ 2 ประเภท
คือ ศาสดราเลบงที่มีที่มาจากวรรณกรรมชาดกและศาสดราเลบงที่มีที่มาจากนิทานพื้นบ้านและที่มาจากอื่น

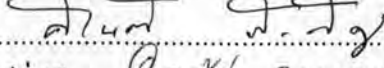
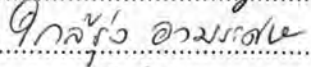
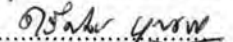
กติกาวรรณกรรมของศาสดราเลบง ได้แก่ ศาสดราเลบงเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบที่ได้รับ
อิทธิพลจากวรรณกรรมชาดก มีการเน้นแนวคิดสำคัญเรื่องกรรม หลักธรรมเรื่องกฎไตรลักษณ์ และหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาอื่นๆ โครงเรื่องถูกกำหนดในกรอบแนวคิดสำคัญเรื่องกรรม นำเสนอความขัดแย้ง 3 ระดับ ได้แก่ ความขัดแย้งใน
ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับศีลธรรม มีการกล่าวถึงสุบิน - นิमित หรือวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดล่วงหน้า ตัวละครมีสาม
ประเภท ได้แก่ ตัวละครที่เป็นมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ รวมทั้งมีบทคร่ำครวญที่เกิดจากการพลัดพรากของตัวละคร

วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ในศาสดราเลบงประกอบด้วย รูปแบบคำประพันธ์ ได้แก่ บทกาถาคติ บทพรหมคติ บทพโนล
บทอุทงคัลลีลา บทพนทโกลก และบทพากย์ 7 - 8 ขนบวรรณศิลป์จำแนกเป็นบทชมเมือง บทชมธรรมชาติ ประกอบด้วย บทชม
ป่า บทชมสัตว์ บทชมโคม และบทอัสภรย์

พัฒนาการของศาสดราเลบง แบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคแรกจากศาสดราเทศน์สู่ศาสดราเลบง ยุคที่สองความบันเทิง
ควบคู่คติธรรม ยุคที่สามจากชาดกสู่เรื่องประโลมโลก ยุคที่สี่จากวรรณกรรมสำหรับสวดสู่วรรณกรรมสำหรับอ่าน ซึ่งเป็นยุค
สุดท้ายของศาสดราเลบง

ศาสดราเลบงสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมรหลายประเภท ได้แก่ นาฏศิลป์ จิตรกรรม ด่านานท้องถิ่น รวมทั้งสื่อร่วมสมัย
ประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสือนิทาน การ์ตูน ภาพยนตร์ เพลงสมัยใหม่ และวีซีดีคาราโอเกะ

สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4780910022 : MAJOR LITERATURE AND COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: SASTRA LBAENG / BUDDHIST LITERATURE / KHMER LITERATURE

SANTI PAKDEEKAM: SASTRA LBAENG: LITERARY TRADITION, DEVELOPMENT AND ITS RELATIONSHIP WITH KHMER CULTURE. THESIS ADVISOR: KLAIRUNG AMRATISHA, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASST.PROF. TRISILPA BOONKHACHORN, Ph.D., 629 pp.

This dissertation aims to study the history and development of Sastra Lbaeng as a literary genre by analyzing its meters, form, content, literary tradition as well as the relation with Khmer culture.

It is found that Sastra Lbaeng is a genre of Khmer literature which provides both entertainment and Buddhist teaching simultaneously. Composed between the seventeenth and the early twentieth centuries, Sastra Lbaeng was firstly disseminated through recitation and being used as a kind of textbooks in Buddhist temples. Later, it was edited and published in book form. Sastra Lbaeng can be classified into two types according to the sources: the one which derives from Jataka literature and the one from folktales and other sources.

As a literary genre, Sastra Lbaeng consists of some principal characteristics. Firstly, Sastra Lbaeng is composed in the form of Buddhist literature particularly influenced by Jataka literature. Secondly, its main theme emphasizes the Law of Karma, the Law of Trilaksana and other Buddhist concepts. Thirdly, three major conflicts found in the plot are family, social and moral conflicts. Fourthly, dreams, omens and predestination are significant motives in the story. Fifthly, three main types of characters in Sastra Lbaeng include human, non-human and animal. Lastly, the account of lamentation when the main character is separated from the loved one is one of the important elements.

Seven meters used in Sastra Lbaeng include the Kakagati, the Bramagiti, the Pamnol, the Bhujangalila, the Bondolkak, the Bakya 7 (seven syllables) and the Bakya 8 (eight syllables). Literary conventions are employed in descriptions of the city, forest, animals, and women's characters as well as in erotic passages.

The development of Sastra Lbaeng can be divided into four stages: 1) from sermons to Sastra Lbaeng, 2) the stage of entertainment along with Buddhist teaching, 3) from Jataka stories to romances and 4) from texts for recitation to texts for reading.

The relationship between Sastra Lbaeng and Khmer culture can be found in traditional dance, mural paintings, local legends and many kinds of modern medias such as children books, cartoons, films, modern music and VCD karaoke.

Field of study Literature and Comparative Literature Student's signature.....

Academic year 2007

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

[Handwritten signatures in Khmer script]

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ไกล่รุ่ง อามระดิษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พร้อมทั้งให้กำลังใจด้วยความรักและความเมตตาเอาใจใส่อยู่เสมอ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกิงวิทย์ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ และอาจารย์ ดร. อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อัญชญา จิตสุทธิญาณ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้ความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ปีเตอร์ สกิลลิง (Dr. Peter Skilling) และดร.โอลิวิเยร์ เดอ แบร์นง (Olivier de BERNON) แห่งสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ (EFEO) ที่กรุณาให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ และได้กรุณาตอบเอกสารที่เกี่ยวข้องแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ

ขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ผู้เป็นชีวิตและทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของลูก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องสักการะพระคุณพ่อและแม่ ผู้รอคอยความสำเร็จของลูกเสมอ

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้หญิงวรรณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ที่กรุณาให้ความเมตตาและให้กำลังใจอย่างมากแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์บุญเดือน ศรีวรพจน์ ที่กรุณาให้ความคิดเห็นและกำลังใจเสมอมา ขอขอบพระคุณคุณศิรินันท์ บุญศิริ คุณอรวรรณ ทรัพย์พลอย สำหรับกำลังใจที่ให้ความกรุณา และขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้

ขอบคุณอาจารย์นวรรตน์ ภักดีคำ สำหรับแรงบันดาลใจและกำลังใจในชีวิตที่มีเสมอมาและเสมอไป ขอบใจอาจารย์ศากุน ภักดีคำ ที่ช่วยอ่านร่างวิทยานิพนธ์และช่วยแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ จนลุล่วงไปได้ด้วยความอดทน ขอบใจอาจารย์ธนกฤต ลอธสุวรรณ อาจารย์ ดร. เขษฐ์ ดิงสัญชลิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง เพื่อนๆ และรุ่นน้องทุกๆ คนที่มีส่วนช่วยเหลือในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

2.2.1.2 อิทธิพลของพระพุทธศาสนาในด้านการผลิตและการเผยแพร่ วรรณกรรม.....	46
2.2.2 ไทยและเวียดนามกับการเกิดขึ้นของศาสนาเถรวาท.....	47
2.2.3 ไทยและเวียดนามกับศาสนาเถรวาทในพุทธศตวรรษที่ 24.....	51
2.2.4 การฟื้นฟูวรรณกรรมในรัชกาลสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรพรรดินี (พระองค์ด้วง).....	53
2.2.5 ศาสนาเถรวาทสมัยอาณาจักรศรีอยุธยา: ความรุ่งเรืองและการเสื่อม.....	55
2.2.5.1 ศาสนาเถรวาทในรัชกาลสมเด็จพระนโรดมบรมมหาราชเจ้า.....	55
2.2.5.2 ศาสนาเถรวาทในรัชกาลสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรพรรดินี และสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรพรรดินี.....	57
2.3 ศาสนาเถรวาท: การสำรวจวรรณกรรม.....	60
2.4 การเผยแพร่ศาสนาเถรวาท.....	75
2.4.1 ศาสนาเถรวาทกับวัฒนธรรมการสวด.....	75
2.4.1.1 การสวดบทกาคคติ.....	80
2.4.1.2 การสวดบทพรหมคีติ.....	81
2.4.1.3 การสวดบททศกัณฐ์.....	82
2.4.1.4 การสวดบทพินิต.....	82
2.4.1.5 การสวดบทนุโถลก.....	83
2.4.1.6 การสวดบทพาทย์ 7.....	83
2.4.2 วัฒนธรรมการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาเถรวาท.....	84
2.4.3 การพิมพ์กับการเปลี่ยนแปลงขนบการเสกศาสนาเถรวาท.....	87
2.4.3.1 การพิมพ์ศาสนาเถรวาทและวรรณกรรมเขมรโดยชาวฝรั่งเศส.....	87
2.4.3.2 พระราชบรรณालักษณ์: การทำบัญชี ชำระ และพิมพ์ศาสนาเถรวาท.....	88
2.4.3.3 พุทธศาสนบัณฑิตกับการพิมพ์เผยแพร่ศาสนาเถรวาท สู่สังคมเขมร.....	91
2.4.3.4 โรงพิมพ์เอกชนกับการพิมพ์ศาสนาเถรวาท.....	96
บทที่ 3 ประเภทของศาสนาเถรวาท.....	99
3.1 ศาสนาเถรวาทที่มาจากชาดก.....	99

3.1.1	ศาสตราแลบงที่มาจากนิบาตชาดก.....	100
3.1.1.1	เรื่องกาเกี.....	101
3.1.2	ศาสตราแลบงที่มาจากพาหิรนิบาต.....	110
3.1.2.1	ศาสตราแลบงที่มาจากปัญญาสชาดก.....	110
3.1.2.1.1	เรื่องขยของสังข์.....	113
3.1.2.1.2	เรื่องกรุงศุภมิตร.....	120
3.1.2.1.3	เรื่องโกคกุลกุมาร.....	122
3.1.2.1.4	เรื่องพระสุรณกุมาร.....	125
3.1.2.1.5	เรื่องพุทธิเสน.....	127
3.1.2.1.6	เรื่องสรรพลทธิ.....	132
3.1.2.2	ศาสตราแลบงที่มาจากชาดกนอกนิบาต.....	139
3.2	ศาสตราแลบงที่มาจากนิทานพื้นบ้านและที่มำอื่น.....	141
3.2.1	ศาสตราแลบงที่มาจากนิทานพื้นบ้าน.....	141
3.2.1.1	เรื่องสุบินกุมาร.....	143
3.2.1.2	เรื่องมรณมาตา.....	147
3.2.1.3	เรื่องสังข์ศิลป์ชัย.....	150
3.2.1.4	เรื่องสรอโตบเจก.....	154
3.2.1.5	เรื่องตุมเตียว หรือ เตียวเอก.....	157
3.2.2	ศาสตราแลบงที่มาจากวรรณกรรมไทย.....	160
3.2.2.1	เรื่องหงส์ยนต์.....	165
3.2.3	ศาสตราแลบงที่มาจากวรรณกรรมจีน.....	169
บทที่ 4	กติกาวรรณกรรมของศาสตราแลบง.....	173
4.1	ศาสตราแลบง: การทำให้เป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนา.....	174
4.2	องค์ประกอบของศาสตราแลบง.....	180
4.2.1	อาร์มภกธา: บทนำของศาสตราแลบง.....	181
4.2.1.1	บทนมัสการหรือประณามพจน์.....	182
4.2.1.2	กาลปริงเจท หรือ วันเวลาที่แต่ง.....	196
4.2.1.3	กวีและอัครตวิพากษ์ของกวี.....	199

4.2.1.4	จุดมุ่งหมายในการแต่ง.....	204
4.2.1.5	ที่มาของเรื่อง.....	209
4.2.2	ปัจจุบันวัตถุและอดีตวัตถุ: องค์ประกอบตอนกลางของศาสตร์าแลบง.....	212
4.2.2.1	ปรารภเรื่อง.....	212
4.2.2.1.1	ปัจจุบันวัตถุ.....	212
4.2.2.1.2	ปรารภเรื่องโดยอ้างว่าเป็นพุทธวณะ.....	219
4.2.2.2	เนื้อเรื่อง หรือ อดีตวัตถุ.....	223
4.2.3	ประชุมชาคคและหมายเหตุท้ายเรื่อง:	
	องค์ประกอบส่วนท้ายของศาสตร์าแลบง.....	224
4.2.3.1	ประชุมชาคค หรือ สโมธาน.....	224
4.2.3.2	หมายเหตุท้ายเรื่อง.....	233
4.3	พุทธธรรม: แนวคคคสำคัญของศาสตร์าแลบง.....	239
4.3.1	กรรม: ค้าอธิบายสำหรับชีวิตเขมรในศาสตร์าแลบง.....	240
4.3.2	ทุกข์ – อนิจจา สองกฎไตรลักษณ์ที่ถูกเน้นย้ำ.....	248
4.3.3	แนวคคคเรื่องการสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์.....	253
4.3.4	แนวคคคเรื่องการบวชและอนิสงส์ของการบวช.....	259
4.3.5	แนวคคคคำสอนสำหรับภษัตรี.....	261
4.3.6	แบบฉบับสำหรับสตรี.....	264
4.4	ศาสตร์าแลบง: โครงเรื่องภายใต้กรอบแนวคคคเรื่อง “กรรม”.....	268
4.4.1	อุปสรรคและการพลัดพราก:	
	โครงเรื่องสำเร็จรูปของศาสตร์าแลบง.....	269
4.4.2	ความขัดแย้งในศาสตร์าแลบง.....	286
4.4.2.1	ความขัดแย้งระดับศีลธรรม.....	287
4.4.2.1	ความขัดแย้งระดับครอบครัว.....	288
4.4.2.3	ความขัดแย้งในระดับสังคม.....	290
4.4.3	สุบิน – นิमित: วิถีชีวิตที่ถูกกำหนด.....	295
4.4.3.1	การทำนายฝัน.....	295
4.4.3.2	การทำนายสิ่งอื่นๆ.....	297
4.5	ตัวละครในศาสตร์าแลบง.....	298

4.5.1 การจัดประเภทตัวละครในศาสตร์าแลบง.....	299
4.5.2 ลักษณะตัวละครในศาสตร์าแลบง.....	308
4.5.2.1 ตัวละครเอก หรือตัวละครฝ่ายดี.....	308
4.5.2.2 ตัวละครฝ่ายร้าย หรือฝ่ายปรปักษ์.....	356
4.6 กวีพบนักอ่าน: จากผู้เขียนสู่ผู้อ่านศาสตร์าแลบง.....	372
4.7 บทคร่ำครวญจากการพลัดพราก: ลักษณะเฉพาะของศาสตร์าแลบง.....	376
4.7.1 บทคร่ำครวญจากการพลัดพรากระหว่างบิดามารดากับบุตร.....	378
4.7.2 บทคร่ำครวญจากการพลัดพรากของสามีภรรยา.....	385
บทที่ 5 วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของศาสตร์าแลบง.....	404
5.1 รูปแบบคำประพันธ์ของศาสตร์าแลบง.....	404
5.1.1 ที่มาของรูปแบบคำประพันธ์เขมรในศาสตร์าแลบง.....	406
5.1.1.1 “บทพากย์ 4” จากเพลงโบราณสู่รูปแบบคำประพันธ์เขมร.....	406
5.1.1.2 ตำราทฤษฎีสารวิลาสินีกับรูปแบบคำประพันธ์เขมร.....	410
5.1.1.3 คำประพันธ์ประเภท “บทพากย์” และความสัมพันธ์กับ “กลอน” ของไทย.....	412
5.1.2 รูปแบบคำประพันธ์เขมรในศาสตร์าแลบง.....	414
5.1.2.1 บทกาคคตติ.....	414
5.1.2.1.1 บทกาคคตติภาษาบาลี.....	417
5.1.2.1.2 บทกาคคตติภาษาเขมร.....	419
5.1.2.1.3 ขนบการใช้บทกาคคตติ.....	421
5.1.2.2 บทพรหมคีติ.....	425
5.1.2.2.1 บทพรหมคีติภาษาบาลี.....	426
5.1.2.2.2 บทพรหมคีติภาษาเขมร.....	427
5.1.2.2.3 ขนบการใช้บทพรหมคีติ.....	428
5.1.2.3 บทพโนล.....	431
5.1.2.3.1 ขนบการใช้บทพโนล.....	433
5.1.2.4 บททงคคีลิตา.....	437
5.1.2.4.1 ขนบการใช้บททงคคีลิตา.....	439
5.1.2.5 บทบนโทลทาก.....	441

5.1.2.5.1	ขนบการใช้บทน โทลกา	445
5.1.2.6	บทพากย์ 7	448
5.1.2.6.1	ขนบการใช้บทพากย์ 7	450
5.1.2.7	บทพากย์ 8	450
5.1.2.3.1	ขนบการใช้บทพากย์ 8	452
5.1.3	ศาสตร์เพลงกับการผสมผสานร้อยกรองเขมร	453
5.1.3.1	การผสมผสานรูปแบบคำประพันธ์ดั้งเดิม	453
5.1.3.2	การใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทเดียว	455
5.2	ภาษาวรรณศิลป์ในศาสตร์เพลง	459
5.2.1	วรรณศิลป์ระดับคำในศาสตร์เพลง	461
5.2.1.1	การเล่นเสียงในศาสตร์เพลง	462
5.2.1.1.1	การเล่นเสียงพยัญชนะ	462
5.2.1.1.2	การเล่นเสียงสระ	465
5.2.1.2	การเล่นคำในศาสตร์เพลง	468
5.2.2	ภาพพจน์ศาสตร์เพลง	469
5.2.2.1	อุปมา (Simile)	470
5.2.2.2	อติพจน์ (Hyperbole)	473
5.3	ขนบวรรณศิลป์เขมรในศาสตร์เพลง	474
5.3.1	บทชมเมือง	475
5.3.2	บทชมธรรมชาติ	481
5.3.2.1	บทชมป่า	481
5.3.2.2	บทชมสัตว์	488
5.3.2.3	บทชมนก	492
5.3.2.4	บทชมปลา	497
5.3.3	บทชมโฉม: ขนบความงามของสตรีเขมร	502
5.4.4	บทอศักรรย์ในศาสตร์เพลง	506
บทที่ 6	พัฒนาการของศาสตร์เพลง	511
6.1	ยุคที่ 1 จากศาสตร์เทศน์สู่ศาสตร์เพลง	511

6.2	ยุคที่ 2 ความบันเทิงควบคู่ศีลธรรม.....	516
6.3	ยุคที่ 3 จากชาคคสู่เรื่องประโลมโลก.....	518
6.4	ยุคที่ 4 จากวรรณกรรมสำหรับสวดสู่วรรณกรรมสำหรับอ่าน.....	523
บทที่ 7	ศาสตราแลบงกับวัฒนธรรมเขมร.....	526
7.1	ศาสตราแลบงกับนาฏศิลป์เขมร.....	526
7.1.1	ละครพระราชทรัพย์ (ละครหลวง) กับศาสตราแลบง.....	528
7.1.2	ละครบาสักกับศาสตราแลบง.....	530
7.1.3	ละครยี่เกกับศาสตราแลบง.....	534
7.1.4	แสบกโด้วจ หรือหนังเล็กกับศาสตราแลบง.....	535
7.2	ศาสตราแลบงกับจิตรกรรมเขมร.....	537
7.2.1	จิตรกรรมฝาผนังเขมรที่มาจากศาสตราแลบง.....	541
7.2.2	จิตรกรรมเล่าเรื่องศาสตราแลบงในหนังสือฝรั่งเศส.....	542
7.2.2.1	จิตรกรรมเรื่องนางสิบสอง.....	543
7.2.2.2	จิตรกรรมเรื่องวรวงศ์ – สุรยวงศ์.....	548
7.2.2.3	จิตรกรรมเรื่องนางกาก็.....	548
7.2.2.4	จิตรกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย.....	552
7.3	ตำนานท้องถิ่นเขมรที่สัมพันธ์กับศาสตราแลบง.....	556
7.3.1	พนมกังรีในจังหวัดกำพงฉนัง.....	557
7.3.2	พนมวรวงศ์สุรยวงศ์ จังหวัดกำพงสพื่อ.....	558
บทที่ 8	ศาสตราแลบงกับสื่อร่วมสมัย.....	560
8.1	หนังสือนิทาน – การ์ตูนเขมร: การแปรรูปเรื่องเล่าจากศาสตราแลบง.....	561
8.2	ศาสตราแลบงสู่ภาพยนตร์เขมร.....	563
8.3	เพลงสมัยนิยมเขมร: แรงบันดาลใจจากศาสตราแลบง.....	569
8.4	วีซีดีคาราโอเกะ: ภาพเล่าเรื่อง – เพลงคร่ำครวญกับขนบศาสตราแลบง.....	571
8.4.1	เสน่หาคุมเดี่ยว.....	572
8.4.2	สังข์ศิลป์ชัย.....	578

	หน้า
บทที่ ๑ บทสรุป.....	585
รายการอ้างอิง.....	593
ภาคผนวก.....	604
ภาคผนวก ก.....	605
ภาคผนวก ข.....	624
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	629

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. การสำรวจศาสตร์าแลบง เรียงลำดับตามวันเวลาที่ประพันธ์.....	71
2. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องขของสังข์กับสุวรรณสังข์ชาดก.....	116
3. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องพุทธิแสนนางกังรีกับรถเสนชาดก.....	130
4. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องสรรพสิทธิ์กับสรรพสิทธิ์ชาดก.....	137
5. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องพุทธิแสนนางกังรีกับจิตรกรรมเรื่องนางสิบสอง.....	545
6. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องกาก็กับจิตรกรรมเรื่องนางกาก็ (นางกาก็ย).....	550
7. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องสังข์ศิลป์ชัยกับจิตรกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย.....	553
8. เปรียบเทียบศาสตร์าแลบงเรื่องพุทธิแสนนางกังรีกับภาพยนตร์เรื่องริทธิแสนนางกังรี.....	567